

INNANRÍKISRÁÐUNEYTIÐ

Beint lýðræði og aukin þátttaka íbúa
Ráðstefna um eflingu lýðræðis hjá ríki og sveitarfélögum
í Ráðhúsi Reykjavíkur 14. september 2011

Afrakstur hópaumræðu

- Empowerment! How to be democratic: Democracy is the understanding of (and agreement) of shared fate. Why do people share? People are stuck in the “depression/apathy part” and direct democracy can move people (see picture).
- Do not aim for total unity but diversity and enlightened consensus. Give everyone a voice!
- Represent the voiceless (earth, kids, disabled, bullied). Democracy must be for all and without violence.
- Make the economy (every workplace) democratic.
- A 20% threshold to schedule a referendum is too high, it should be lower maybe more like 5%. The result of a referendum should be final. The right to schedule referendum should only be with the people, never with the government.
- Direct democracy must be a part of the general discussion. Media narrative!
- Educate the people on sovereign and how direct democracy establishes the right relationship between the people and their representatives the elected public servants. This will increase direct democracy and participation in it.
- Þjóðfundir um málefni og markmið þjóðfélagsins.
- Tillaga um að í stjórnarskrá verði ákvæði um að 10% eða færri kjósenda geti krafist þjóðaratkvæðagreiðslu.
- Komið verði upp öruggu miðlægu kerfi (hugbúnaði) til söfnunar undirskrifa sem allir fái aðgang að. Opið kerfi en opinbert.
- 2% íbúa í sveitarfélagi geti fengið tillögu tekna fyrir í sveitarstjórn.
- Rafrænar kosningar. Skýr heimild til að krefjast kosninga.
- Persónukjör þvert á lista þar sem byrjar er á að velja framboð. Síðar einstaklingar.
- Hvernig fáum við fólk til að taka þátt? 1) gefum öllum tækifæri til að hafa áhrif – laga og stjórnkerfsbreytingar, 2) sýnum í verki að tekið er mark á fólkinu/tillögnum/níðurstöðunum og 3) breiðum út reynsluna, kennum og byggjum upp þekkingu og áhuga.
- Tryggja jafnt aðgengi almennings að ákvarðanatöku. Jafnrétti er forsendi lýðræðis.
- Fjölga aðferðum við val á fulltrúum almennings í opinbert embætti. T.d. að hluti þingmanna sé kosinn með slembivali, hluti með persónukjöri og hluti með flokkakjöri.
- Efla stig hverfisráða og sveitarfélaga með formlegu umboði í sínum málum.

- Sveitarfélög, sérstaklega þau minni, verði sameinuð en á móti verði búin til svæðisráð sem svari til gömlu sveitarfélaganna eða minni svæða, sbr. hverfisráð í Reykjavík. Hverfa- og svæðisráð fái meiri völd og meiri peninga en nú er.
- Stofnað embætti ráðgjafa til að aðstoða íbúa sem vilja koma tillögum í umræðu/atkvæðagreiðslu.
- Gerð verði tilraun með póstkosningar yfir lengri tíma (nokkrum sinnum) og reynsla og ánægja kjósenda metin (gjarnan á afmörkuðu svæði, t.d. sveitarfélög).

Traust á ferlinu og á aðila

- Treysta fólki til þýðingarmikillar þátttöku í ferlinu fram að endanlegri ákvörðunartöku, frá upphafi.
- Auka traust á ferlum, undirskriftasöfnun.
- Leita allra leiða með heiðarlegum vinnubrögðum. Traust.
- Vanda vinnubrög við ákvarðanatöku. „Fyrirmyndin.”
- Beint lýðræði sé skilgreint sem lýðræði sem virkjar almenning til ákvarðanatöku, milliliðalaust. Ráðgjöf er ekki beint lýðræði.
- Vald þarf að fylgja íbúalýðræði. Án skýrrar valdheimildar er ólíklegt til að skila árangri.
- Ekki velja afmarkaða stjórnámamenn í nefndir og ráð til þess að friða þá, heldur nýta fólk með nýjar hugmyndir.

Sveitarfélög

- Skipta stærri sveitarfélögum upp í hverfi/hreppi sem séu virkjuð með markvissum hætti til ákvarðana sem varða nærsamfélagið. Jafnvel kjósa hverfisráð beinni kosningu sem saman myndi bæjar/borgar/sveitarstjórn.
- Binda árlega borgarafundi og skoðanakannanir í samþykktir sveitarfélaga, þannig að slík aðkoma almennings sé ekki eingöngu háð velvilja valdhafa.
- Að auka samfélagsumræðu með valddreifingu að því gefnu að allir hafi jafnan möguleika til að taka ákvörðun.
- Fulltrúalýðræði aukið með fjölgun bæjar/borgarfulltrúa. Beint lýðræði aukið með atkvæðagreiðslum um hin margvíslegu málefni.
- Setja inn í fundarsköp hvernar sveitarstjórnar, ákvæði um beint samráð við íbúa.
- Sveitarstjórnnum sé heimilt að framselja vald sitt til íbúa og geri það í mikilvægum málum.
- Sveitarstjórnir geri ráð fyrir beinu lýðræði í stjórnkerfi sínu svo að það sé ekki háð velvilja stjórnvalda hverju sinni.

Fræðsla og uppeldi

- Tryggja lýðræðislega fræðslu á öllum stigum í menntakerfinu.
- Fundir og félagsstörf verði markviss þáttur í skólastarfi á öllum skólastigum.
- Áfanga í skóla um ábyrgð samfélagsins og hatning.
- Heimspekikennsla í grunnskóla.
- Aukin lýðræðisfræðsla í skólum,
- Skilgreint samráð.
- Með menntun fólks. Kennsla í að því fylgir ábyrgð að lifa í samfélaginu.

Þátttaka

- Er hægt að umbuna beint fyrir þátttöku í beinu lýðræði? og hvetja þannig til þátttöku?
- Íbúar í frumkvæði. Hverfa frá stofnanavæðingu.
- Þátttakendur í beinu lýðræði hafi raunveruleg áhrif, ekki bara ráðgefandi. Að fólk finni fyrir sínum áhrifum.
- Mikil umræða um mikilvægi þess að allir ferlar sem þátttakendur fari eftir, njóti trausts og að samtöl byggji á virðingu og trausti.
- Réttinum til þátttöku fylgja líka skyldur.
- Þróa áfram hugmyndina af opinni Reykjavík. „Learning by doing.”
- Traust upplýsinga- og samskiptaferli.

Tæki

- Umræðuþættir í sjónvarpinu “prime time” til að efla rökræðuhefð.
- Markvissan póst. Gagnvirkan,
- Einfalda aðgengi að samráðsferlum, t.d. vefsíða þar sem hægt er að slá inn heimilsfang og fá lista yfir mál sem snúa að hverfi eða sveitarfélagi
- Með auknum þjóðaratkvæðagreiðslum.

Mörk sviðs sem beint lýðræði nær til

- Tryggja að réttindi minnihlutahópa verði tryggt í ferlinu.

Samráð og rökræða

- Að rökræður séu gagnlegar, góðar og skipti máli fyrir ákvörðunina.
- Tengt almenning. Auðvelda aðgengi hagsmunaaðila.
- Búa til ferla sem fólk treystir og eru aðgengilegir öllum.

- Einfalda aðgang fólks að lýðræðisferlinu, vegna samkeppni.
- Hægt að koma á samráði með upplýsingum.
- Að vanda undirbúning máls, t.d. með virku samráði áður en tillaga að lausn er lögð fram.
- Koma með opin hug að borðinu, en ekki flokksgleraugu eða aðrar hamlanir.
- Ferli mála öllum ljós.
- Rök gilda frekar en stöðu manna, fyrirframgefnum hugmyndum.
- Stuðla að betri samræðum, rökræðum ekki rifrildum.
- Menntun um rökræður um gagnrýna hugsun.
- Vandaðar umræður.
- Áhugamannahópar.
- Fleiri samræður við hagsmunasamtök þegar það kemur að málum sem þurfa dýpri umræður en já og nei.
- Nefndir Alþingis þurfa í dag ekki að svara umsögnum sem þó er óskað eftir. Þessu þarf að breyta.
- Þjóðaratkvæði endar oft í ofureinföldun málefna og geta truflast af populisma.
- Með gagnkvæmum rökræðum. Það er ekki nóg að opna bréfalúgu og gefa ekkert svar við gildum rökum.

Annað

- People's participation need to lead to people decision on the matter. Not advise, otherwise people stop taking part.
- Keep going and implement strong direct democracy, instruments in your constitution.
- Participating budgeting.
- Democracy (especially direct democracy) takes time. Make a clear list about the political levels are responsible for.
- Þarf að tryggja gagnsæi og samfelldu, þrátt fyrir nýja sveitarstjórn þegar hún kemur.
- When designing instruments of direct democracy participation it is essential to always ask one key question: What is the process about? To give the authorities more power (information) or to empower all of us, the citizens?
- Frjáls fjölmiðlun er grundvöllur lýðræðis.
- Nálgunin á að vera að ofan: hvernig og hversu mjög þarf að takmarka framsal valds til kjörinna fulltrúa hverju sinni?
- Aukin netnotkun um lýðræðisumræður.
- Auka beint lýðræði allan handa máta.
- Opin umræða á skólastigum.
- Rökræður.
- Lýðræðismentum á öllum skólastigum

- Samræður.
- Fleiri þjóðaratkvæðagreiðslur.
- 10% kjósenda geta farið fram á þjóðaratkvæðagreiðslu um ákveðin mál. Atkvæðagreiðslan sé ákvarðandi.
- Samkomulag um markmið þjóðarinnar.
- Sveitarstjórnarfundir í þjóðfundarstíl.
- Vernda litlar einingar fólksins.
- Héraðsstjórnir verði endurreistar.
- Does Iceland venue as a role-model with regards to face the financial crisi and direct democracy.

Tillögur

Borð 4

Spurning 1

Hver er réttur fólks til að hafa áhrif er varinn á báðum stjórnsýslustigum?

Hvernig virkjum við fólk? og líka stjórnámamenn?

Meiri meðvitund fólks og stjórnámamenn. Fólk er ekki bara ráðgefandi – raunverulegt vald. Ekki mörg skref, eitt skref betra.

Bæði þingræði og lýðræði til skamms tíma.

Ný stjórnarskrá nauðsynleg. Beint lýðræði nauðsynlegt.

Fyrsta skref í að efla vitundarvakingu um hvað beint lýðræði sé? Beint lýðræði er framtíðin. Ekki andstæða við fulltrúalýðræðið. Breyta menningarlega hugsun Íslands um kosningar.

Það verður ekki aftur snúið. Fundurinn er mikilvægt skref í áttina.

Spurning 2

Nota lagasetningu til breytinga.

A) og B): já = niðurstaða hópsins.

Spurning 3 og 4 – Hvernig?

Stækka sveitarfélög og búa til hverfisráð v/landfræði. Flytja mál frá ríki til sveitarfélaga. T.d. Vegagerð.

Núverandi byggðasamlög með lýðræðishalla.

Hvernig aukum við umræðuna sem leiðir til þátttöku?

Skipulag sveitarstjórnar → Hvernig drögum við sem flesta íbúa til þátttöku? → Frumkvæði fólksins, valdefling → Regluverk sem kosningakerfi sem heldur utan um þátttöku.

Því nær því meiri þátttaka.

Slembival á íbúafing.

Þáttökuleysi er mesta vandamál. Breyta kerfinu með ákveðnum hætti og fylgja því eftir, t.d. með fræðslu

Skipulagslöggjöfin er til fyrirmyndar en fólk bregst of seint við.

Augl. till. í stað þess að fólk sé með frá upphafi.

Skuggaorg – Opin Reykjavík.

Póstkosning.

Fólk finni að það hafi áhrif en ekki bara ráðgjöf.

Athuga fundinn um Klambratún. Formið þarf strúktúr til að festast.

Spurning 4

Nauðsynlegt að niðurstöður hafi áhrif.

Fólk þarf að vita fyrirfram um fundi til þess að það hafi áhrif. Þátttökukennsla niður í leikskóla.

Gefa öllum tækifæri til þátttöku. Tekið sé mark á niðurstöðum. Breiða út reynsluna, kynna aðferðafræðina.

Hverfisvæðing – svæðisvæðing. Íbúar kjósi beint í hverfisráð.

Borð 2

1. ábending: Tillögur/ábendingar ekki eins góðar, þar sem enginn kona var við borðið.
2. abending: Við upphaf orða minntust margir á tillögur stjórnlagaráðs og væntingar til þess hvernig verður farið með tillögur að stjórnarskrá hjá Alþingi.
3. ábending: Skortur á umræðu í fjölmiðlum og kynningu. Fjölmiðlar hafa hundsáð verkefnið.
4. ábending: Hverjar eru hætturnar við beint lýðræði?
5. ábending: Dæmi frá Porto Alegre um PB. Ef það er frá toppi og niður, þá er hættan sú að verkefnið þynnist út við stjórnarskipti.
6. ábending: Það þarf að hafa ákveðin tíma frá því krafist er kosninga um mál og þangað til kosning verður.

Punktur af blaði

- Traust á farvegi t.d. hvernig safna skuli undirskriftum,
- Happy losers.
- Entertainment.
- Þurfum meiri þátttöku í umræðaferlinu.
- Kannski gefur það orðið til þess að niðurstaða sé augljós og hvatning til að taka þátt í atkvæðagreiðslu minnki.
- Hvað er samráðið?
- Menntun.
- Stýra þýðingu þess að senda inn tillögur og taka þátt í mótun tillagna og hugmynda.